

TÉZISGYŰJEMÉNY

Nyéki Andrea Zsuzsanna

**The World of Work in the Hungarian Television
The Portrayal of Occupations in Hungarian Fiction Series**
című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. habil. Bozsonyi Károly
Egyetemi tanár

Budapest, 2024

Szociológiai Tanszék

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Nyéki Andrea Zsuzsanna

**The World of Work in the Hungarian Television
The Portrayal of Occupations in Hungarian Fiction Series**
című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. habil. Bozsonyi Károly
Egyetemi tanár

© Nyéki Andrea Zsuzsanna

Tartalomjegyzék

1 A disszertáció célja és előzményei.....	4
1.1 Bevezetés	4
1.2 Szakirodalmi áttekintés.....	6
1.3 Kutatási kérdések.....	8
2 Alkalmazott módszerek: adatok és elemzési stratégia.....	10
3 Eredmények	14
3.1 Az első rész - A televíziós világ vs. a való világ.....	14
3.1.1. A karakterek ábrázolása és annak pontossága.....	14
3.1.2 A munka világának ábrázolása és annak pontossága	16
3.2 Második rész - A munka világa a fikciós sorozat univerzumában	17
3.2.1 Foglalkozási presztízs.....	18
3.2.2 Az egyes foglalkozások és a munkával kapcsolatos kontextuális - verbális és nem verbális - elemek közötti kapcsolat:.....	19
3.2.3 Az ábrázolásbeli különbségek a műfajok, alműfajok, platformok és alkotók tükrében..	21
4 Összefoglalás és következtetések.....	23
5 Hivatkozások.....	25
6 A témához köthető publikációk	30

1 A disszertáció célja és előzményei

1.1 Bevezetés

A televízió vitathatatlanul fontos szerepet játszik a szocializáció során (Greenberg, 1982; Signorielli, 1993; Wright et al., 1995; Cohen és Weimann, 2000; Hoffner és tsai., 2008; Gehrau, Brüggemann, Handrup, 2016), és hatása a későbbiekben is számottevő. A nézők a televízióból értesülnek a számukra új, ismeretlen vagy szokatlan jelenségekről, valamint onnan szerzik tudásukat azon tágabb társadalmi valóságról, amelyhez nincs közvetlen hozzáférésük. Számos televízióműsor mutat be foglalkozásokat valamilyen munkát végző karaktereken keresztül, ezáltal média szerepe megkérdőjelezhetetlen a közvélemény munkával kapcsolatos fogalmainak formálásában.

A munka központi szerepet játszik az emberi életben. A nyugati kultúrában az aktív élet a sztenderd, a fizetett munka keretezi az emberek mindennapi életét. A munka számos módon hatással van az egyének életére: meghatározza a létkörnyezetet, valamint formálja az emberek identitását (Watson, 2008). A foglalkozások meghatározzák az egyéneket a társadalmi környezetben. Társas eseményeken például az első találkozásnál az emberek gyakran teszik fel egymásnak a kérdést: "Mivel foglalkozol?". Az erre a kérdésre adott válasz segít meghatározni, hogy ki kicsoda a társadalmi kontextusban. Bizonyos foglalkozások végzése kulturálisan meghatározott és társadalmilag értékelt (Phelan és Kinsella, 2009; Unruh, 2004), ezáltal foglalkozási címek társadalmi kategóriaként funkcionálnak, így módon a társadalmi identitás részét is képezik.

A televíziós sorozatok társadalmi, kulturális és pszichológiai szerepe miatt a legfontosabb médiaműfajok közé tartozik, mintegy a felnőtteknek szóló mesékként is funkcionálnak. A nézők szoros kapcsolatot alakíthatnak ki a szereplőkkel, és azonosulhatnak velük. Ha a nézők bevonódása elég nagy, a tartalom fogyasztói elkezdhetik úgy érezni, hogy ezek a történetek nemcsak nekik szólnak, hanem róluk is. (NMHH, 2016). A Nielsen Közönségmérés adatai szerint a fikciós sorozat napjainkban a legnépszerűbb televíziós műfaj, amely magas nézettséget biztosít a műsorszolgáltató csatornáknak: a sorozatok Reception Share¹-je a legmagasabb az összes műsortípus közül (20,4% RSH, Total 4+, 2019. első negyedév, Total TV).

2015-ben összesen nyolc új sorozatot mutattak be Magyarországon, köztük az HBO *Aranyélet* című alkotását, amely minden idők legsikeresebb magyar sorozata volt, amely számos nemzetközi elismerést is kapott. A kiválasztott öt éves időszakban, 2015 és 2019 között, összesen 24 magyar főműsoridős fikciós sorozat premierje került adásba. Egyes sorozatok esetében egy adott szakma vagy

¹ Reception share ("RSH" egy esemény nézettségét jelenti a műsorszolgáltató televíziós csatorna teljes nézettségéhez viszonyítva; azaz egy adott műsor hány nézőt hoz az adott televíziós csatorna teljes nézőszámához viszonyítva, a műsorok vonzerejét jelzi) <http://www.agbnielsen.com/glossary/glossaryQ.asp> [Letöltve 2018. 12. 13.]

maga a munka (vagyis minden olyan tevékenység, amelynek célja a pénzkereset, megélhetés), illetve egy adott munkahely központi szerepet játszik a cselekményben. Ilyen például a tanárokról és egy iskola mindennapjairól szóló sorozat (*A tanár, Bogaras szülők*), vagy egy magánkórházban játszódó sorozat (*Jóban rosszban*). Ha a televízió torzán ábrázolja a munka világát, azzal félrevezetheti a nézőket, hamis elképzeléseket plántálhat beléjük, ezáltal elősegítve a saját társadalmi helyzettel való elégedetlenség kialakulását. Például hogyan lehet értelmezni, ha egy, az agglomerációban működő magánkórház pénzügyi igazgatója egyben az országos maffiahálózat feje? Vagy olyan családi vállalatot, amely mindig a csőd szélén áll, de mégis 5-6 családnak biztosít megélhetést és anyagi jólétet?

Számos külföldi tanulmány (pl. DeFleur, 1964; Atkin, 1991; Vande Berg és Steckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Signorielli és Bacue, 1999; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Signorielli, 2009; Jacobs és tsai., 2015; Behm-Morawitz és tsai. 2018) igazolta, hogy a media hatással van a gyerekek és serdülők munkával kapcsolatos jövőbeli terveire és törekvéseire. Ezen kutatások a televíziós műsorokban látható foglalkozások ábrázolására összpontosítottak, és azt vizsgálták, hogy milyen hatással vannak az emberek munka világáról alkotott elképzeléseire.

Jelent kutatás célja annak feltárása, hogy a szórakoztató televíziós műsorok - különösen a hazai gyártású fikciós sorozatok - hogyan ábrázolják a munka világát: reálisan, idealizáltan vagy torzítva. A tanulmány két tengely mentén elemzi a televíziós sorozatokban ábrázolt munkaerőpiacot: a horizontális aspektus a foglalkoztatást, magukat a foglalkozásokat és ágazatokat veszi górcső alá, míg a vertikális aspektus a hierarchikus pozíciók és a foglalkozási presztízs szerinti rétegződés mentén vizsgálja a végzett munka jellemzőit, a társadalmi-demográfiai szempontokhoz viszonyítva.

Jelen kutatás újdonsága abban áll, hogy egy olyan egyedi megközelítést alkalmaz, amely lehetővé teszi a jelenség komplex megértését, ezáltal hozzájárulva a témával kapcsolatos nemzetközi tudáshoz is. A disszertáció a médiában ábrázolt munka világát tartalomelemzéssel vizsgálja annak érdekében, hogy átfogó képet adjon a televízió által közvetített üzenetekről. A kutatás feltérképezi az egyes foglalkozások ábrázolása során előforduló esetleges torzításokat, azonban a feltáró jellegén túl a tanulmány lehetőséget ad a korábbi, külföldi eredményekkel történő összehasonlításra is. Továbbá a korábbi kutatások által javasolt megközelítések alkalmazásával (például a különböző műfajok és platformok szerinti elemzést is beleértve [Signorielli 1993, 2009]), valamint a komplex megközelítés által, jelen kutatás további empirikus támogatást nyújt a kultivációs elmélethez.

Ezen túlmenően a disszertáció a közvetett és kontextuális jelentéseket vizsgálja a munkával és a foglalkozással kapcsolatos verbális elemek és egyéb releváns szempontok (például a túlórák és az atipikus munkavégzés) elemzésével. Ezek vizsgálata megkerülhetetlenül fontos az ábrázolt jelenségek teljes megértéséhez. Mivel a korábbi kutatások nem foglalkoztak ezekkel a

szempontokkal, a jelenlegi elemzés nemcsak hiánypótló a területen, hanem iránymutatást is ad a további vizsgálódásokhoz a témában.

1.2 Szakirodalmi áttekintés

A médiahatással kapcsolatos elméletek a médiakörnyezettel fejlődésével párhuzamosan jöttek létre és alakultak. Jelen disszertáció elméleti keretének alapja Geroge Gerbner kultivációs elmélete és Albert Bandura társas-kognitív/szociális tanulás elmélete. Mindkét megközelítés az alapvető és legtöbbet idézett kommunikációelméletek közé tartozik (Morgan, Shanahan, 2010; Morgan és tsai., 2015), amelyek számos olyan televíziós és tömegkommunikációval kapcsolatos kutatás elméleti alapjául szolgáltak, amelyek a médiatartalmak üzeneteinek elemzésére és/vagy a média közönségre gyakorolt hatásának vizsgálatára irányultak (pl. Signorielli, 2004; Hoffner és tsai., 2008; Signorielli, 2009; Esch, 2011; Gehrau és tsai., 2016; Signorielli, 2017). Ezek az elméletek lényegében ugyanúgy vélekednek a tömegkommunikáció szerepéről, miszerint a média egy szimbolikus környezetté vált, amelynek hatásai elkerülhetetlenek, mert a közvetlen kapcsolat hiányában is, egy társadalmilag közvetített úton (pl. más médiatartalom-fogyasztókon keresztül) gyakorol befolyást az egyénekre. A két elmélet megközelítése azonban eltér: míg a kultivációs elmélet a televíziót szociológiai szempontból közelíti meg, addig a társas kognitív elmélet a tömegkommunikációt pszichológiai szempontok szerint vizsgálja.

A kultivációs elméletet számos kritikával illették, ami által kétségbe vonhatóvá vált a késő modern médiakörnyezetben való alkalmazhatósága. Az egyik fő ellenérv abból az elgondolásból indult ki, hogy a technikai fejlődés és a platformok bővülése miatt a közönség széttöredezetté vált. Ezt a felvetést Morgan és Shanahan (2010) azzal cáfolta, hogy az említett technikai fejlesztéseknek egyetlen célja volt, mégpedig a fogyasztás intenzitásának növelése, amely még nagyobb nézettséget eredményez, ezáltal éppen tovább erősítve a kultivációs elmélet létjogosultságát.

Abból a tényből kiindulva, hogy az Egyesült Államokban 2010 és 2019 között két és félszeresére nőtt a gyártott sorozatok száma² és tekintve a világban a közelmúltban kialakult és széles körben elterjedt sorozatkultuszt, megállapítható, hogy a történetmesélés új korszakában élünk. Azok az emberek, akik úgy döntöttek, hogy lemondanak a kábeltévé-előfizetésükről (ők az úgynevezett "cord-cutterek"), szintén többféle módon (az OTT-szolgáltatások³ vagy torrent- vagy más illegális

² <https://www.statista.com/statistics/444870/scripted-primetime-tv-series-number-usa/> [Letöltve: 2021.09.07.]

³ Over The Top: a streaming média, mint önálló, közvetlenül a nézőknek szóló termék, pl. HBO GO, Netflix stb.

(2022. március 8-án az HBO GO platformot felváltotta az HBO Max (a streaming szolgáltatás amerikai változata), de mivel a váltás időpontja kívül esik az elemzett időszakon (2015-2019), a dolgozatban a korábbi néven (HBO GO) kerül említésre.)

oldalokról történő letöltés stb. révén) jutnak hozzá a legújabb, felkapott médiatartalmakhoz. Ebből a szempontból igaz a kijelentés, hogy a közvetítő platform típusa csak másodlagos, míg maguk a történetek változatlan keringenek az emberek, társadalmak, országok és kontinensek között. Ez a tény a legerősebb érv, amely a mai napig igazolja a kultivációs elmélet aktualitását.

A "Kulturális indikátorok" kutatási projektet Gerbner azzal a céllal dolgozta ki, hogy a televíziót, mint a közös képek és üzenetek legfontosabb forrását vizsgálja, abból a felvetésből kiindulva, hogy a televízió stabil és változatlan üzenetei által, közvetve vagy közvetlenül mindenkit érint, ezáltal befolyásoló ereje jelentős. A cél egy módszertan kidolgozása volt, melyen keresztül vizsgálható a „televízió korának központi kulturális dinamikája" (Gerbner és tsai., 1986 p. 22).

Mivel a jelenlegi kutatás fő fókuszában a munka világának televíziós ábrázolása áll, a módszertani megközelítés a "Kulturális indikátorok" projekt iránymutatásain alapul, amely empirikus alapokat biztosít a televízió világának vizsgálatához. A kutatás módszertana igazodik a Gerbner-féle "Kulturális indikátorok" projekt keretrendszeréhez és a hozzá kapcsolódó protokollokhoz. Az elemzés 5 éves időszakot ölel fel, az üzenetrendszer értékeléséhez szisztematikus kvantitatív tartalomelemzést alkalmaz.

Számos kutatási projekt vizsgálta a munka világának ábrázolását a televíziós műsorokban. A kutatások egyik csoportja a tartalomelemzésre összpontosított, melynek fókuszában a különböző televíziós tartalmakban megjelenő munka, illetve foglalkozások álltak (pl. DeFleur, 1964; Atkin, 1991; Vande Berg és Steckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Elasmár és tsai., 1999; Signorielli és Bacue, 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Signorielli, 2009; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015; Signorielli, 2017; Behm-Morawitz és tsai. 2018). A témában készült kutatások egy másik csoportja a főként a fiatalabb generációkra gyakorolt hatásokra koncentrált (Greenberg, 1982; Signorielli, 1993; Wright el al., 1995; Cohen és Weimann, 2000; Hoffner és tsai., 2008; Gehrau, Brüggemann, Handrup, 2016).

Korábbi tanulmányok a televízió demográfiai jellemzőit elemezték behatóan a nemek, az életkor, a családi állapot és az etnikai hovatartozás tekintetében. A legtöbb kutatási eredmény a nemek közötti egyenlőtlenséget emelte ki (DeFleur, 1964; Vande Berg, Streckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Greenberg, Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999; Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2011; Lauzen és Dozier, 2004; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Jacobs és tsai., 2015), valamint a tizenévesek és az idősebb generáció alacsony reprezentációját (Signorielli és Bacue, 1999; Signorielli, 2004; Lauzen és Dozier, 2005; Smith és tsai., 2012). Az etnikai hovatartozás tekintetében ugyanilyen aránytalan, a valós népességbeli megoszlásoktól jelentősen eltérő reprezentációról számoltak be (Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli 2004, 2009).

Korábbi kutatások azt is megállapították, hogy a hétköznapi munkakörök ritkán kerülnek bemutatásra a televízió képernyőjén (DeFleur, 1964; Atkin, 1991; Vande Berg és Steckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Elasmár és tsai., 1999; Signorielli és Bacue, 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Signorielli, 2009; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Jacobs és tsai., 2015; Signorielli, 2017; Behm-Morawitz és tsai. 2018). Ezen tanulmányok nem csak a gazdaságilag aktívak és a különböző foglalkozások arányát vizsgálták, a kutatók kibővítették az elemzést azzal, hogy a tartalmakban megjelenő karakterek demográfiai jellemzői (neme, életkora, családi állapota, etnikai hovatartozása) és a foglalkozásuk közötti kapcsolatot is elemezték. Ami a nemek közötti különbségeket illeti, a férfi szereplőket a televízió képernyőjén gyakrabban jelennek meg magasabb státuszú és vezető szervezeti pozícióban, míg női társaik gyakrabban rendelkeztek sztereotipikus munkakörökkel vagy ismeretlen foglalkozási státusszal (Atkin, 1991; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999; Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Signorielli, 2009; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015), valamint az idősebb férfiak nagyobb arányban végeznek munkát az otthonukon kívül, mint a női szereplők (Signorielli és Bacue, 1999; Glascock, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2005).

Bár az Egyesült Államokban lényegesen több kutatást végeztek (pl. 1964, Atkin, 1991, Vande Berg és Steckfuss, 1992; Signorielli, 1993, 2004, 2009, 2017; Greenberg és Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999, Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Behm-Morawitz és tsai., 2008), mint Európában (pl. Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015; Gehrau és tsai. 2016) ezen a területen, az eredmények azt mutatták, hogy nincsenek figyelemre méltó különbségek az egyes országok eredményei között: a televízió kiegyensúlyozatlanul, sztereotipikus módon ábrázolja a munka világát, amelyben a férfiak helyzete a nőkhöz képest kedvezőbb a foglalkozás, beosztás, státusz, presztízs és a hatalom tekintetében.

1.3 Kutatási kérdések

A kutatás középpontjában a magyar, főműsoridős fikciós sorozatokban ábrázolt munka világa áll. A nemzetközi tartalomelemzés eredményei rávilágítottak bizonyos típusú foglalkozások túlreprezentáltságára a televíziós műsorokban, és kiemelték a torz ábrázolásmód aspektusait: hétköznapi munkaszerepek elhanyagoltsága, és több magasabb presztízsű foglalkozás jelenik meg a képernyőn, ezzel jelentősen eltérve a hétköznapi életben megszokottaktól. Jelen tanulmány átfogó

áttekintést kíván nyújtani a magyarországi helyzetről, arról, hogy a televíziós munkaerőpiacnak milyen főbb jellemzői vannak a gazdasági aktivitás, a vállalkozói tevékenység, a foglalkozások, a hierarchikus berendezkedés, valamint a foglalkozási presztízs tekintetében.

Az elemzés két különálló részre oszlik. Az első rész a televíziót, pontosabban a sorozatuniverzumot és a való világ relációjában vizsgálja: nagyító alá veszi a televízióban megjelenő kerekterek (más néven tévés polgárok) demográfiai megoszlását, a munkával kapcsolatos jellemzőiket, és ezeket összeveti a tényleges társadalmi viszonyokkal. A második rész a sorozaton belüli mintázatokra összpontosít azáltal, hogy megvizsgálja, hogyan jelenik meg a munka világa a televízió képernyőjén a foglalkozások presztízsen, valamint a munkához kapcsolódó tevékenységek kontextuális elemeinek elemzésén keresztül. A konkrét kutatási kérdések a két fő rész szerint kérdéscsoportokba rendeződnek, és ezeken belül témakörök szerint strukturálódnak.

ELSŐ RÉSZ - TELEVÍZIÓS VILÁG VS. VALÓS VILÁG

RQS1. A karakterek ábrázolása és annak pontossága

- RQ1.1. Milyen demográfiai jellemzői vannak a magyar fikciós sorozatoknak?
- RQ1.2. Hogyan viszonyulnak a televíziós sorozatok demográfiai jellemzői a valós magyar társadalmi megoszlásokhoz?
- RQ1.3. Mennyire pontos a nemek ábrázolása (pl. életkoruk, társadalmi-gazdasági helyzetük stb. tekintetében) a televíziós sorozatokban?
- RQ1.4. Milyen gyakran fordulnak elő a történet szereplőivel olyan események, amelyek hatással vannak a szociáldemográfiai jellemzőikre, és ezek közül melyek a leggyakoribbak?

RQS2. A munka világának ábrázolása és annak pontossága

- RQ2.1. Mik a munka világának főbb jellemzői a magyar fikciós sorozatokban?
- RQ2.2. Milyen eltérés figyelhető meg a magyar televíziós sorozatokban a foglalkozási jellemzők és a nemek tekintetében?
- RQ2.3. Hogyan viszonyul a sorozatszereplők foglalkoztatottsági helyzete a valós munkaerőpiaci helyzethez?

MÁSODIK RÉSZ - A MUNKA VILÁGA A FIKCIÓS SOROZATOK UNIVERZUMÁBAN

RQS3. Foglalkozási presztízs

- RQ3.1. Milyen a magas, közepes és alacsony presztízsű foglalkozások aránya a magyar televíziós sorozatokban?

RQ3.2. Milyen kapcsolat van a foglalkozási presztízs és a nemek között a magyar fikciós sorozatokban?

RQS4: Az egyes foglalkozások és a munkával kapcsolatos kontextuális - verbális és nem verbális - elemek közötti kapcsolat:

RQ4.1. Milyen foglalkozásokat mutatnak be gyakrabban a képernyőn valós munkatevékenység végzése, túlórázás vagy atipikus munkavégzés közben?

RQ4.2. Milyen a munkával kapcsolatos említések aránya (pozitív és negatív értelemben, siker, problémák és pénzügyi kérdések) az egyes foglalkozások esetében?

RQS5: Ábrázolásbeli különbségek; nemek közötti egyensúly

RQ5.1. Milyen különbségek figyelhetők meg a különböző

- formátumok (napi/heti),
- műfajok (dráma, vígjáték stb.), és
- műsorszóró platformok (közszolgálati, kereskedelmi, kábelcsatornák és OTT szolgáltatással rendelkező prémium csatornák) között a sorozatokban megjelenő foglalkozások ábrázolása szempontjából?

RQ5.2. Van-e különbség a nemek ábrázolásában - azaz kiegyensúlyozottabb-e a férfiak és a nők bemutatása -, ha nők is részt vesznek a műsor alkotásának folyamatában?

2 Alkalmazott módszerek: adatok és elemzési stratégia

A kutatás tárgya egy átfogó kvantitatív tartalomelemzés az összes olyan magyar forgatókönyves, fikciós sorozatról, amelynek premierje 2015 és 2019 között (2015. január 1. - 2019. december 31.) a főműsoridőben (19.00-23.00 óra) került adásba.

Összesen huszonnégy sorozatot sugároztak a kiválasztott időszakban és időszámban. Ezeket fő típusuk szerint megkülönböztethetők: napi sorozatok, amelyek főként telenovellák vagy szappanoperák, és heti sorozatok. A napi sorozatok esetében hét cím került kódolásra, köztük a két leghosszabb ideig futó szappanopera, a *Barátok közt* és a *Jóban rosszban*, amelyeket több mint egy évtizeden keresztül sugároztak⁴. A *Holnap tali!* című tinisorozatot műfaji okokból kifolyólag kimaradt az elemzésből, míg az *Éjjel-Nappal Budapest* műfaját tekintve ún. scripted reality, amelynek cselekménye az eredeti német változat (*Berlin - Tag & Nacht*) fordítása kisebb változtatásokkal, ezekből adódóan szintén kizárásra került.

Az elemzésbe bevont napi sorozatok (*200 első randi*, *Barátok közt*, *Drága örökösök*, *Jóban*

⁴A *Barátok közt* 1998-ban indult, a *Jóban Rosszban* pedig 2004-ben a két legnagyobb magyarországi kereskedelmi csatornán (RTL Klub és TV2).

rosszban, MintaApák, Oltári csajok, Terápia) nettó adásideje több mint ezerhatszáz órát tesz ki, mely mennyiség mintavétellel lett racionalizálva, összesen háromszáz órára. A hosszan futó szappanoperák felülreprezentáltságának elkerülése érdekében, aránytalan mintavétel alkalmazásával, a két szappanoperára esetén egyenként száz-száz órát, míg a többi telenovella és sorozat esetében szintén százórás véletlen minta került kiválasztásra, utóbbiak esetében arányosítva a teljes műsoridejükhöz.

A heti sorozatok esetében a három kizárt cím kivételével minden sorozat lekódolásra került. Mivel a *Butiquehotel.hu* című sorozat adásideje az első adás után megváltozott, és a sorozat egy része nem a főműsoridőben került adásra, ezért a sorozat nem került be az elemzésbe bevont címek közé. A *Kossuthkifli* című 6 epizódos kosztümös minisorozat azért került kizárásra, mert története a 19. században játszódik, így ezen cím esetén nem adták a feltételek a jelenkori munka világának ábrázolásmódjának vizsgálatára. A *Holnap tali!* című sorozathoz hasonlóan a másik ifjúságisorozat, az *Egynyári kalandot* műfaji okok kerültek ki az elemzett sorozatcímek közül. A heti sorozatok teljes műsorideje kétszáz és fél óra volt.

A kódolás megbízhatóságának tesztelése érdekében a teljes minta 10%-ának alkódolását két független kódoló végezte. Mivel a kódolást összesen három személy végezte és különböző mérési szintű változók (nominális, ordinális és folytonos) kerültek rögzítésre, ezért a kódolás megbízhatóságának (ICR) tesztelése a KALPHA (Krippendorff alfa) alkalmazásával történt. Krippendorff (2004) javaslatait alapján, a KALPHA 0,9 felett teljesen megbízható, 0,8 felett megfelelő megbízhatóságot garantál, a 0,667 és 0,8 közötti értékek a magyarázó vizsgálatok esetén elfogadhatónak minősülnek. Az esetek többségében (a változók 74 százaléka esetén) az ICR-teszt eredménye elérte az elfogadható szintet ($\alpha \geq 0,667$) vagy annál magasabb értéket. Néhány esetben az eredmények nem érték el az elfogadható határértéket, mivel az alkódolók által kódolt epizódok alacsony száma nem nyújtott kellő lehetőséget egyes változók esetén a biztos döntéshozatalhoz (az esetek többségében a nem egyező eredmények a hiányzó kódokból (a "Nem meghatározható" kategória rögzítése) eredetek).

Az kódolási szakaszban három különböző adatrögzítése séma került alkalmazásra a teljeskörű adatgyűjtés érdekében. A rögzített adatokat tartalmazó adatbázisokat az elemzési lépéseknek megfelelően lettek összefűzve egymással a kutatási kérdések megválaszolása érdekében:

A **sorozat adatbázis** tartalmazza a sorozatra vonatkozó összes lényeges információt, például a formátumot, a műfajt, a sugárzó csatorna típusát és az OTT platformokon való elérhetőséget. A fő alkotók (showrunner és vezető író) neve is rögzítésre került, mivel ezek a változók szolgáltatták az utolsó kutatási kérdés elemzésének alapját. Az alkotók nemének meghatározása a sorozat stáblistájában megjelenő keresztnevek alapján történt.

Két további változó került rögzítésre a sorozatok foglalkozásokkal és munkával kapcsolatos jellemzőjét illetően. Az első változó a sorozat azon jellegét tükrözi, hogy a munka, illetve a munkahely központi szerepet játszik-e a történet cselekményben: mivel egyes sorozatok vezérfonala bizonyos munkakörök köré szövődik (pl. *Bogaras szülők* - általános iskola, *Ízig vérig* - étterem, *200 első randi* - rádióállomás stb.), így ezeket meg lehet különböztetni azon sorozatoktól, amelyek tematikája általánosabb, hétköznapiabb. A másik változó az ábrázolt foglalkozások reprezentációjára vonatkozik, vagyis arra, hogy az ábrázolt foglalkozások, a képernyőn látható munkavégzés módja közel áll-e a való világ rutinjához, vagy inkább valamilyen módon torzítva kerülnek bemutatásra.

Mivel a napi sorozatok esetében a kódolt tartalmak mennyisége mintavétellel lett racionalizálva, ezért egy projekciós súly került kiszámításra az elemzett és az összes epizód szám alapján ($W_P = \frac{N_{\text{összes epizód}}}{n_{\text{kódolt epizód}}}$), azzal a céllal, hogy a súlyozással az eredmények projektálhatók az elemzésbe bevont sorozatok teljes populációjára.

A **karakteradatbázis** az elemzés egységét képező, releváns karakterek (háromnál több sort beszélő, 15 éves vagy annál idősebbnek ítélt szereplő) valamennyi társadalmi-demográfiai jellemzőjét tartalmazza. A következő karakterjellemzők kerültek rögzítésre:

- Karakter neve és karakter azonosítója - a karaktereket érintő minden változás más (al)azonosítóval új sorra lett kódolva a változások nyomon követése érdekében.
- Nem (férfi, nő) – mivel az explicit biológiai nem a képernyőn nem meghatározható, ezért a társadalmilag konstruált nemi szerepek szerint került rögzítésre.
- Kronológiai és életciklus szerinti életkor: életévekben mért kor, amely a karakter pontos vagy becsült életkorának kategorizálása; az életciklus szerinti kor pedig annak az stádiumnak a becsülése, amelyben a karakter a történet szerinti élethelyzetében van.
- Családi állapot
- Gyermekek megléte és a gyermekek száma
- Társadalmi-gazdasági státusz: az értékelések csak a látható javak alapján lettek meghozva (pl. lakáskörülmények, autó, mint vagyontárgy megléte és típusa, ruházat, ékszerek stb.).
- Lakóhely: három kategória mentén lehetett biztos döntéseket hozni: város, vidék vagy külföld.
- Gazdasági aktivitás
- Foglalkozás
- Saját vállalkozásban dolgozik (igen vagy nem)
- Hierarchikus pozíció / foglalkoztatási státusz
- Munkával kapcsolatos illegális tevékenység (igen vagy nem)
- Etnikai kisebbséghez tartozás: Roma vagy nem roma

Annak érdekében, hogy az (al)karakterek (pl. egyik verziója házas, majd egy másik már elvált) sokszorozódásával járó torzulást, minden karakterhez egy univerzális azonosító lett rendelve, és az alváltozatok száma alapján egy karakter súly került kiszámításra ($W_{ch} = 1/N_{\text{karakter-alváltozat}}$). A kódolási kritériumoknak megfelelő egyedi karakterek száma 1995, míg az összes alváltozattal együtt rögzített esetek száma 2584. A karaktersúlyt alkalmazásával a karakterek elemzése és leírása nem torzít semmilyen módon.

Az **epizódadatbázis** tartalmazza az összes munkahelyi megjelenési változót: a munkavégzésre irányuló tevékenységek számát, az ábrázolt túlórázás és atipikus munkavégzés előfordulási gyakoriságát; valamint a munkával kapcsolatos említések számát (pozitív/negatív/semleges említések, problémák, sikerek, pénzügyi nehézségek említése).

A fenteken túl, az ötödik kutatási kérdéshez kapcsolódó elemzéshez egy további, standardizáló súly is kiszámításra került. Ennek a súlynak az alkalmazása ($W_{st} = 1/n_{\text{kódolt epizód}}/10$) minden sorozat tíz epizód hosszúságúra lett standardizálva, így módon, kiküszöbölve az eltérő epizódszámokból eredő torzulásokat, a sorozatok összehasonlíthatóvá váltak.

A **kiegészítő adatbázisban** került összegyűjtésre az összes „való világra” vonatkozó referencia adat. Az összehasonlító elemzéshez a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos adatbázisai (STADAT, Mikrocenzus 2016) kerültek felhasználásra, annak érdekében, hogy a televízióban látható szociáldemográfiai és foglalkozási megoszlások összemérhetőek legyenek a magyar munkaerőpiaci és az általános társadalmi viszonyokkal. A legfrissebb és legrelevánsabb elérhető⁵ adatokat kerültek alkalmazásra (a STADAT-tól, a 2015-2019-es időszak átlaga)⁶.

A statisztikai elemzések az IBM SPSS Statistics 27 programcsomaggal lettek elvégezve. A demográfiai és a munkával kapcsolatos jellemzők vizsgálata leíró statisztikákkal történt, és amennyiben rendelkezésre álltak, összehasonlításra kerültek a népességadatokkal. A megfigyelt adatok illeszkedése a χ^2 statisztika segítségével került kiértékelésre, melyekhez egy online kalkulátor került alkalmazásra. A demográfiai változók közötti összefüggések elemzése keresztábrákkal és χ^2 statisztika alkalmazásával történt. A foglalkozási presztízs és a nemek kapcsolatának vizsgálata leíró statisztikákkal, kétmintás t-próbákkal és többváltozós lineáris regresszióval lett elemezve, az adatok nem normál-eloszlása miatt bootstrap mintavételezéssel. Az összetett összehasonlítások elemzése ANOVA és Kruskal-Wallis tesztekkel történt az adatok eloszlásától függően. Az elemzés során több

⁵ Az etnikai kisebbségekre és a gyermekek számára vonatkozó hivatalos adatokat a 2016. évi mikrocenzus szolgáltatta, minden más társadalmi-demográfiai adat az összefoglaló táblázatokban (STADAT) állt rendelkezésre.

⁶ A "valós" adatokkal kapcsolatban egy módszertani problémára kell felhívni a figyelmet: a KSH-ban a végzett munka jellege szerinti rétegződésre vonatkozó adatokban a jelenleg nyugdíjasok az utolsó foglalkozásuk szerint szerepelnek, így a két manuális és a mezőgazdasági csoport mérete megnő. Ez a besorolás az eltérő elemzési célok miatt jelen tanulmányban nem reprodukálható.

változó kategorizálva, illetve standardizálva lett.

3 Eredmények

3.1 Az első rész - A televíziós világ vs. a való világ

3.1.1. A karakterek ábrázolása és annak pontossága

Az első kutatási kérdéscsoport a karakterek ábrázolására és annak pontosságára összpontosított. Összességében megállapítható, hogy a magyar fikciós sorozatokban a karakterek ábrázolása kiegyensúlyozatlan és torz a valós magyar népességhez képest. Jelen kutatás eredményei is alátámasztják a korábbi kutatások megállapításait (DeFleur, 1964; Atkin, 1991; Vande Berg és Steckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Elasmár és tsai., 1999; Signorielli és Bacue, 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Signorielli, 2009; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015; Signorielli, 2017; Behm-Morawitz és tsai. 2018), amiből az következik, hogy a magyar televíziós sorozatok reprezentációjában hasonló torzító tendenciák figyelhetők meg, mint a külföldön gyártott tartalmak esetében. A nemek tekintetében megállapítható, hogy a férfiak helyzete a televízió képernyőjén kedvezőbb, nem csak abban a nemek arányát tekintve, hanem ábrázolásmódjukban is.

A fikciós sorozatokban a férfi karakterek száma meghaladja a női szereplőkét, miközben a két nem aránya a társadalomban éppen ellenkezőleg alakul. A korcsoportok ábrázolása szintén aránytalan, mivel a szereplők többsége középkorú, míg a serdülők és az idősek (a 60 évesek vagy idősebbek) alulreprezentáltak. A nők a televízió képernyőjén tíz évvel fiatalabbak, mint a férfiak: A nőket inkább fiatalabb, 20-as, 30-as éveiben járónak, míg a férfiakat főként 30-50 évesekként ábrázolják.

A házasok erősen alulreprezentáltak a televízióban, csakúgy, mint az elváltak vagy megözvegyültek, akiket nyilvánvalóan feláldoznak egy jobb történet érdekében, amelyben az egyedülállók és a párkapcsolatban élő szereplők dominálnak. A nem nyilvánvalóan meghatározható családi állapot inkább a férfi szereplőkre jellemző, míg a szülőség ábrázolása is egyenlőtlen: nemcsak kevesebb gyermekes szereplő jelenik meg a képernyőn, hanem az egygyermekes szülők is jelentősen felülreprezentáltak a többgyermekes családokhoz képest, és a lakossági átlaghoz képest is.

A társadalmi-gazdasági státusz reprezentációja is kiegyensúlyozatlan, a felső- és felső-középosztály nagyobb arányban jelenik meg a fikciós sorozatokban, mint az alsóbb osztályok. A magasabb gazdasági státuszú férfiak dominálnak a nők között, míg a fikciós sorozatokban nagyobb valószínűséggel házasok ezek az előnyösebb anyagi helyzetben élő szereplők. Végül, a családi állapothoz hasonlóan, a nem meghatározható társadalmi-gazdasági státusz is inkább a férfi karakterek

esetében jellemzőbb.

Ami a szereplők lakóhelyét illeti, a többség városban él, de a magyar sorozatgyártás új trendjének köszönhetően (*A mi kis falunk*, *Drága örökösök*) a falusi lakosok is felülreprezentáltak. Végül, de nem utolsósorban az etnikai kisebbségek aránya a fikciós sorozatokban jelentősen alacsonyabb, mint a társadalomban, és még ha fel is tűnnek a képernyőn, főként férfi roma szereplők láthatók. Ezek a megállapítások összhangban vannak a korábbi külföldi kutatási eredményekkel, amelyek ugyancsak kiemelték az aránytalan ábrázolásmódot a nemek (DeFleur, 1964; Vande Berg, Streckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Greenberg, Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999; Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2011; Lauzen és Dozier, 2004; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Jacobs és tsai., 2015), idős karakterek (Signorielli és Bacue, 1999; Signorielli, 2004; Lauzen és Dozier, 2005; Smith és tsai., 2012) és etnikai kisebbségek (Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli 2004, 2009) esetében.

A szereplők alvariánsaink elemzése alapján összefoglalható, hogy a szereplők egyötödét érintette a „sorozatbéli életében” olyan esemény, amely megváltoztatta valamelyik alapvető karakterisztikáját. Ezen változások vizsgálata egy újdonság a korábbi projektekhez képest, mert bár vannak olyan tanulmányok, amelyek hosszabb időszakokra kiterjedő ábrázolási tendenciákat elemeztek (pl. Atkin, 1991; Signorielli, 1993, 2009; Greenberg, Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Emons és tsai., 2010), ezek inkább az ábrázolásbeli fejlődésére, mint a szereplők tulajdonságait érintő változások mibenlétére összpontosítottak. Jelen kutatásban ez a szempont az első kutatási kérdés utolsó részeként került bevonásra a még árnyaltabb kép érdekében. A karakterek jellemzőiben bekövetkezett változások áttekintése során kiderült, hogy a leggyakoribb események a családi állapotukkal és/vagy a karrierjükkel kapcsolatosak voltak. Mindkét téma rengeteg lehetőséget ad az íróknak, hogy érdekessé és izgalmassá tegyék a cselekményt. Ami a szerelmi élettel kapcsolatos cselekményeket illeti, a közönség szereti a drámákat és a meséket, ezért a kapcsolatok mindig a történetek középpontjában állnak. Ez az elemzési megközelítés arra is rávilágított, hogy a sorozatok hajlamosak irreális szakmai mobilitást bemutatni, ami azt jelenti, hogy a képernyőn a semmiből történő újrakezdés vagy egy azonnal nyereséges saját vállalkozás beindítása egyszerűnek és könnyen megvalósíthatónak tűnik. Ez egyrészt bátorságra és életmódváltásra ösztönözheti a nézőket, másrészt azonban kárt okozhat azoknak, akik megpróbálták és elbuktak, mivel azt az érzést kelti bennük, hogy nem voltak elég jók, szorgalmasok vagy tehetségesek ahhoz, hogy ezt megvalósítsák.

3.1.2 A munka világának ábrázolása és annak pontossága

A második kutatás kérdéscsoport a munka világának ábrázolására fókuszált és a sorozatokban ábrázolt foglalkozások főbb jellemzőit vette számba, összehasonlítva azokat a való élet jellemzőivel, beleértve a férfi és női szereplők közötti különbségek vizsgálatát is. Az eredmények azt mutatták, hogy a televíziós sorozatokban megjelenő foglalkozási jellemzők is sok szempontból torzítottak. A magyar televíziós sorozatokban a munkaerő férfiasabb és fényűzőbb, hasonlóan a korábbi külföldi tanulmányokban (pl. (Atkin, 1991; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999; Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Signorielli, 2009; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015) leírtakhoz.

Először is, a foglalkoztatottak aránya felülreprezentált az ilyen sorozatokban, míg a gazdaságilag inaktívak (diákok, nyugdíjasok) drámaian alulreprezentáltak. Továbbá a férfiak többsége aktív, míg női társaik felülreprezentáltak a gazdaságilag inaktívak között. A televíziós sorozatokban a vállalkozók aránya lényegesen magasabb, mint a való világban. A szereplők általános társadalmi-gazdasági jellemzőihez hasonlóan, a televízióban ábrázolt munka világa is eltéréseket mutat a férfiak és nők között. A nők általános munkavállalói státusza, a gazdasági tevékenységüket, hierarchikus helyzetüket és foglalkozásaikat illetően, kevésbé egyértelmű, mint férfiaké. Valamint az is megállapítást nyert, hogy a női karaktereket kevesebb különböző szakmában ábrázolják, mint a férfiakat. A nőket nagyobb valószínűséggel láthatóak a televízióban munkanélküliként, nyugdíjasként és háztartásbeliként is, míg a férfiak esetében a foglalkoztatási arányuk magasabb, nagyobb valószínűséggel bírnak nagyobb hatalommal vagy élnek szabadabb életet, valamint arányuk a vezetők és az önfoglalkoztatók között jelentősen magasabb. A munkával kapcsolatos illegális tevékenységekbe ugyan nem sok szereplő involvált (5,9%), de a legtöbb érintett karakter férfi, valamint az is megállapítható és nagyon kevés közülük a megélhetési bűnöző, azaz a nélkülöző vagy alacsony pozíciót betöltő.

A fikciós sorozatokban a szakemberek és a menedzserek dominálnak, a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások szintén felülreprezentáltak, míg a mezőgazdasági, ipari és elemi foglalkozások erősen háttérbe szorulnak. A leggyakrabban látható foglalkozások a rendőrök, az egészségügyi dolgozók (orvosok és ápolók), a rózsaszín galléros foglalkozások (pincérek, eladók), az ügyvédek, az ügyvezetők és a színészek. A férfiak a fehérgalléros szakmák mellett a szolgáltató szektorhoz kapcsolódó szakmákban dolgoznak, mint futár, pincér, csapos. A nőket gyakran látjuk rózsaszín galléros szakmákban, adminisztratív munkakörökben (pl.: recepció, titkárnő), de a tanári és a színésznői hivatás is a leggyakoribb foglalkozások közé sorolható esetükben.

Ami a négy kiemelkedő gazdasági ágazatot illeti, amelyekben a szereplők leginkább foglalkoztatottak, mindkét nem esetében azonos, csupán a sorrendjük tér el. A rendőrök és ügyvédek magas száma miatt a közigazgatás és védelem az első a férfiak esetében, míg ugyan a humán-egészségügyi, szociális ellátás ágazatban egyaránt sok férfi és női karakter dolgozik, ezen a területen magasabb a női foglalkoztatottak aránya. A művészeti és szórakoztatóipar is domináns a sorozatokban, amelyben a nők nagyobb arányban vállalnak munkát.

Ami a végzett munka jellege szerinti társadalmi rétegződést illeti, megállapítható, hogy a televízióban egyik foglalkozáson alapuló társadalmi osztály sem jelenik meg arányosan, csak az önálló iparosok, kereskedők aránya közelít a társadalmi átlaghoz, noha arányuk kissé felülreprezentált. A vezetők, az értelmiségiek, a szakmunkások és a munkanélküliek felülreprezentáltak a fikciós sorozatokban, míg a szak- és segédmunkások alulreprezentáltak, akárcsak a diákok és a gyerekek. A férfiak és a nők között négy olyan osztály van, amelyben kiemelkedőek a különbségek: míg a férfi szereplőket inkább vezetőként, szakképzetlen munkásként és mezőgazdasági munkásként ábrázolják (a sorozatokban egyetlen nő sem dolgozott ezeken a területeken), addig a nők inkább egyéb szellemi foglalkozásúak, irodai alkalmazottak vagy munkanélküliek, illetve nem besorolhatóak.

Az eredmények összhangban vannak a külföldi kutatások eredményeivel (DeFleur, 1964; Atkin, 1991; Vande Berg és Steckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Elasmár és tsai., 1999; Signorielli és Bacue, 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Signorielli, 2009; Emons és tsai. 2010; Esch, 2011; Jacobs és tsai., 2015; Signorielli, 2017; Behm-Morawitz és tsai. 2018), amelyek rávilágítottak a mindennapi munkaszerepek, köztük a leggyakoribb szakmák ritkább ábrázolására, valamint a női szereplők foglalkoztatásának ábrázolására, ami általában sztereotipikus munkakörökben történő ábrázolásban vagy ismeretlen foglalkozási státuszban merül ki (Atkin, 1991; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999; Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2001; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Lauzen és Dozier, 2004, 2005; Signorielli, 2009; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015).

3.2 Második rész - A munka világa a fikciós sorozat univerzumában

Az elemzés második része a fikciós sorozatok univerzumára koncentrált. Ebben a részben az adatokat nem lehetett összehasonlítani a tényleges társadalmi megoszlásokkal, mivel ilyen adatok nem állnak rendelkezésre. Itt néhány innovatív megközelítést került alkalmazva, amelyek jól kiegészítették a korábbi kutatásokban alkalmazott módszereket, így tovább árnyalva a televízióban

ábrázolt munka világáról alkotott képet.

3.2.1 Foglalkozási presztízs

A második rész első témája a foglalkozási presztízssre vonatkozott, mivel korábbi tanulmányok arra a következtetésre jutottak, hogy a televíziós sorozatokban ábrázolt foglalkozások nagyobb valószínűséggel magasabb presztízssűek és fényűzőbbek (Signorielli, 1993, 2004, 2009; Signorielli és Kahlenberg, 2001, Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015).

Ez az első eset, amikor a kutatás eltért a korábbi kutatásoktól azzal, hogy a fikciós televíziós tartalmak foglalkozási presztízssének objektív mérőszámait használta önkényes besorolás helyett. A munka világának ezen aspektusának vizsgálatához a KSH által végzett foglalkozási presztízsskutatás eredményeit lettek bevonva elemzésbe, mint objektív mérőszám, amelyet biztosan nem torzít a kutató megítélése. Mivel a KSH felmérése nemcsak a foglalkozási presztízssre, hanem annak öt magyarázó dimenziójára (jövedelem, társadalmi haszon, hatalom, tudás és divatosság) is kiterjedt, ezeket is bevonásra kerültek, hogy minél árnyaltabb képet kaphassunk.

Általánosságban elmondható, hogy nem lehet kijelenteni, hogy a magyar televíziós sorozatok magasabb presztízssű foglalkozásokat ábrázolnak, inkább összetett jelenségről van szó. Az eredmények azt mutatják, hogy a hatalom az egyetlen presztízssdimenzió, mivel a magas státuszú foglalkozások gyakrabban jelennek meg az ilyen médiatartalmakban, míg a többi dimenzióban az átlagos presztízssű foglalkozások dominálnak. A tudás dimenziója kiegyensúlyozottabb képet mutat a magas és közepes státuszú foglalkozások esetében, az alacsonyabb szintű tudást vagy tapasztalatot igénylő foglalkozások kevésbé jelennek meg a televíziós sorozatokban.

A nemek közötti különbségek elemzésekor a presztízss, a jövedelem és a hatalom dimenziói esetén mutattak jelentős különbségeket, míg a társadalmi előnyök, a tudás és a trendiség magyarázó dimenzióiban nem volt szignifikáns eltérés. A nemek a foglalkozási presztízssre gyakorolt hatása csökken, ha más demográfiai változókat is bekerülnek a modellbe, de az életkor minden esetben szignifikáns hatással bírt. A nemek közötti különbség a jövedelem és a hatalom magyarázó dimenzióiban minden modellben szignifikáns maradt, ami azt jelzi, hogy e két dimenzióban a férfi dominancia egyértelműen jelen van.

A karakter típusa (fő-, mellék- vagy epizódszereplő) szignifikáns volt a második modell esetében, amelyben a sorozatváltozókat is hozzáadták: a mellékszereplők nagyobb valószínűséggel rendelkeznek alacsonyabb presztízssű foglalkozással (pl. futár). Az életkor szintén szignifikáns hatással van mindkét foglalkozási presztízssdimenzió esetében - mindkét esetben a magasabb életkor magasabb státuszú foglalkozásokkal jár együtt. A többi demográfiai változó hatása statisztikailag

nem kimutatható, kivéve a szülői státuszt a jövedelem esetében, amely mindhárom modellben a magasabb jövedelmi státusszal társul.

A három presztízsváltozót (foglalkozási presztíz, jövedelem és hatalom magyarázó dimenziók) vizsgálva látható, hogy a sorozat jellemzői jelentős hatással vannak ezen médiatartalmakban megjelenő foglalkozások presztízére. A munka vagy munkahely és a cselekmény kapcsolatára vonatkozó változó (munka/munkahely központi szerepet tölt be a sorozat cselekményében) minden modell esetében szignifikáns volt, ami azt jelzi, hogy a munkahelyeken játszódó sorozatok inkább olyan foglalkozásokat ábrázolnak, amelyeknek magasabb a presztízse. Az elemzés arra is kitért, hogy az ábrázolt foglalkozások presztízse mindig magasabb azokban a sorozatokban, amelyekben a munka központi szerepet játszik a cselekményben. Egy másik sorozatjellemző, nevezetesen a foglalkozások ábrázolásának realitása, csak a jövedelem magyarázó dimenzió esetében bizonyult minden szempontból relevánsnak. Ez azt jelzi, hogy a foglalkozások realisztikusabb ábrázolása a fikciós sorozatokban magasabb jövedelmi státuszú foglalkozásokat bemutatásával jár. Az elemzés teljességének érdekében a harmadik modellbe nemekre vonatkozó interakciós változók is bevonásra kerültek, amelyek közül egyik sem volt szignifikáns.

A korábbi kutatások eredményeivel összhangban (DeFleur, 1964; Signorielli, 1993; Greenberg és Collette, 1997; Glascock, 2011; Signorielli és Kahlenberg, 2001; Signorielli, 2004, Hoffner és tsai., 2008; Signorielli, 2009; Smith és tsai., 2012; Jacobs és tsai., 2015) alkalmazott objektív presztízsmértékek alapján az látható, hogy a magyar televíziós sorozatokban ábrázolt munka világát jellemzően nem a magasabb presztízű foglalkozások uralják, azok ilyen értelemben nem fényűzőbbek, azonban hasonló nemi különbségeket találtunk, különösen a foglalkozási presztíz, a jövedelem és a hatalom magyarázó dimenzióiban.

3.2.2 Az egyes foglalkozások és a munkával kapcsolatos kontextuális - verbális és nem verbális - elemek közötti kapcsolat:

Az ábrázolt szereplők főbb tulajdonságainak és a munkával kapcsolatos jellemzőiknek, köztük a foglalkozási presztíznek az áttekintése után a következő kutatási kérdéscsoport (RQS4.) a televíziós munka világát is jellemző kontextuális elemekkel foglalkozott. Potter (2014), akinek kritikus meglátásai voltak a művelődéstudományokkal kapcsolatban, kiemelte, hogy a gyakoriságok egyszerű számbavétele nem lehet elég, a kontextust is elemezni kell. Néhány kutató (pl. DeFleur, 1964; Vande Berg és Streckfuss, 1992; Glascock, 2001; Lauzen és Dozier, 2005; Behm-Morawith és tsai., 2018 stb.) valóban alkalmazott bizonyos kontextuális változókat, mint például az adott jelenet háttéré, díszlete, interakciós minták, drámai hangvétel, a szereplők céljai és azok hatékonysága stb.

Ebben a kutatásban Potter elméleti meglátásait a kulturális indikátor projekt módszertani megközelítésével lettek kombinálva, és a munka világának ábrázolásához szorosan kapcsolódó szempontok kerültek be a mérésbe, nem pedig olyan változók, amelyek csak közvetve kapcsolódtak az elemzés fő témájához. Ezért az alkalmazott kontextuális elemek két fő szempontot fedtek le: az első a látható rész, amely a képernyőn megjelenő tényleges munkatevékenységek, túlórák és atipikus munkavégzések számát foglalja magában (RQS4.1). A második a verbalításra vonatkozott, nevezetesen a munkával kapcsolatos említések (munkán kívüli helyzetekben) számára, függetlenül attól, hogy azok pozitívak, negatívak vagy semlegesek voltak-e, sikerre, problémára vagy pénzügyi nehézségekre utaltak (RQS4.2).

Az elemzés ezen része arra keresi a választ, hogy vajon a foglalkozások és a szereplők képernyőn történő munkavégzése és/vagy a munkához kapcsolódó szóbeli említések megváltoztatják-e a második kutatási kérdés elemzése során kirajzolódó képet. Az eredmények alapján megállapítható, hogy figyelemre méltó különbségek vannak abban, hogy mely foglalkozások népszerűek a sorozatokon belül, vagyis a karaktereknek jellemzően milyen foglalkozása van, és hogy ezen foglalkozások milyen gyakran jelennek meg a képernyőn a tényleges munkavégzés közben.

Bizonyos foglalkozásokkal elég gyakran bírnak a sorozatszereplők, mint például ügyvéd, tanár, színész, noha nem jellemző, hogy gyakran láthatóak lennének munkavégzés közben. Ugyanakkor egyes szakmák mindkét szempontból nagyon "gyakorik" voltak: nem csak sok szereplő tölti be az adott foglalkozást, de sokszor is mutatják őket tényleges munkavégzés közben. Ilyen szakmák például a rendőr, orvos, ügyvezető igazgató, ápoló stb. A nemek közötti különbségek is számottevőek: a férfiaknak nemcsak többféle munkája van, de többet is látjuk őket dolgozni. Azokon a foglalkozásokon kívül, amelyekben férfiak és nők egyaránt sokszor szerepeltek a munkahelyükön (pl. orvos, kocsmáros, rendőr), a férfiak esetében az ügyvezető igazgató, a pénzügyi igazgató és a rádiós műsorvezető (és szerkesztő) volt a leggyakrabban ábrázolt foglalkozás a képernyőn, míg a nők ápolóként, recepciósként és műszakvezetőként végezték legtöbb alkalommal a munkájukat.

Annak érdekében, hogy teljes képet kapjunk, az elemzésbe egy elméleti megközelítés is be lett vonva, melynek keretében az elemzés egy standardizált adatbázison is meg lett ismételve. Ennek a teoretikus kiegészítő elemzésnek az volt a célja, hogy megvizsgálja, hogyan festene a munka világa a sorozatokban, ha mindegyik sorozat azonos hosszúságú (epizódszámú) lenne. Az eredmények rávilágítottak arra, hogy egyes foglalkozások (pl. tanár, szakács, titkárnő), amelyek kevesebb epizódszámú sorozatokban kerülnek bemutatásra, háttérbe szorulnak azokkal szemben, amelyeket hosszabb sorozatokban ábrázolnak. Emellett a sorozatok témája is befolyásolja, hogy mely szakmákat ábrázolják gyakrabban.

A túlórák és az atipikus munkavégzések száma a televízió képernyőjén a rendszeres

munkavégzések számához képest jelentősen alacsony, noha az is megállapítható, hogy atipikus munkavégzés csaknem kétszer gyakrabban fordul elő, mint túlórázás. A sorozatokban gyakrabban ábrázolt munkakörök szintén gyakrabban járnak túlórázással vagy nem szokványos (atipikus) munkavégzéssel (pl. rendőr, ügyvezető igazgató, rádiós műsorvezető és szerkesztő). A leggyakrabban látott foglalkozások közül néhány esetében az atipikus munkavégzés nem volt jellemző, de túlórázás gyakrabban volt látható (pl. orvos és ápoló), míg más foglalkozások esetében a túlórázás szorult háttérbe az atipikus munkavégzéshez képest (pl. ügyvéd, újságíró).

A verbális elemeket, pontosabban a munkával kapcsolatos említéseket illetően az eredmények inkább a munkavégzés gyakoriságával és mennyiségével állnak összefüggésben, ami azt jelenti, hogy a gyakrabban látható foglalkozásokat is gyakrabban említik. Ami ezeknek a munkával kapcsolatos említéseknek a minőségét illeti, túlnyomó többségük semleges volt, ugyanakkor a szereplők hajlamosabbak panaszkodni a munkájukra vagy negatívan említeni azt, mint a sikereikről beszélni vagy dicsérni a munkájukat; a pénzügyi nehézséget említették a legritkábban.

Megállapítható, hogy a magyar fikciós sorozatok közönsége jobban ki van téve egyes foglalkozásoknak, mivel egyes szakmákat lényegesen gyakrabban láthatóak munkavégzés, vagy akár atipikus munka és túlórázás közben. Ráadásul ezek a szakmák gyakrabban említik is munkához nem kapcsolódó helyszíneken és munkaidőn kívül is.

3.2.3 Az ábrázolásbeli különbségek a műfajok, alműfajok, platformok és alkotók tükrében

Az elemzés utolsó része (RQS5.) a korábbi tanulmányok (pl. Signorielli, 1993, 2009; Morgan és tsai., 2015) által javasolt lehetséges kutatási irányokat építette be, és különös hangsúlyt fektetett a különböző típusú sorozatok közötti reprezentációs különbségekre. A tizenkilenc sorozat öt dimenzió mentén lett megkülönböztetve: formátum (napi- és heti sorozat), műfaj (vígjáték, dráma stb.), műsorszolgáltató csatorna típusa (kereskedelmi-, kábel-, közszolgálati- vagy prémium csatorna) és az alkotók (showrunnerek és vezető írók) neme. Mivel e dimenziók mentén nagyon kiterjedt elemzést lehetne végezni (valójában az egész elemzést ötször lehetne teljesen újra elvégezni), a különbségek feltárására öt egyszerű, kulcsfontosságú szempontot lett kiválasztva: a férfi és női szereplők aránya, a gazdaságilag aktív és gazdaságilag inaktív szereplők aránya, az előbbi kettő kombinációja (a gazdaságilag aktív férfiak és nők megoszlása), a foglalkozási presztízs, valamint a munkával kapcsolatos aktivitások és említések száma.

Az egyik legérdekesebb eredmény az, hogy a nemek aránya egyáltalán nem különbözik jelentősen az egyes sorozattípusok között. Még a nők bevonása az alkotói folyamatba sem volt hatással erre a kérdésre. Lauzen és Dozier (2004) arra a következtetésre jutott, hogy "a színpalak

mögött dolgozó nők nagyobb valószínűséggel befolyásolják a képernyőn megjelenő karakterábrázolást" (495. o.), ami a magyar sorozatgyártásra úgy tűnik, nem igaz. Ez talán annak köszönhető, hogy a 2015 és 2019 között sugárzott magyar televíziós sorozatok túlnyomó többsége (19-ből 14) olyan adaptáció volt, amelyben az alkotók egy meghatározott karakterkészlettel dolgoznak. Ezt egy újabb, újabb magyar fejlesztésű sorozatokat tartalmazó adatbázis alapján lehetne tovább elemezni.

A gazdasági aktivitás esetében sem találtunk kiemelkedő különbségeket, csak a műsorszolgáltató csatornák típusa szerint, mivel a kábel- és a közszolgálati csatornákon magasabb a gazdaságilag aktív szereplők aránya. A gazdaságilag aktív és inaktív szereplők ábrázolása szintén torzított minden sorozattípus esetében a valós megoszlásokhoz képest, ami azt jelenti, hogy a televízióban általában a munkával rendelkező szereplők többsége férfi, míg a munkanélküliek között több a nő. A vígjátékokban nagyobb, míg a drámákban kisebb valószínűséggel kerülnek bemutatásra gazdaságilag aktív férfiak, míg a kábelcsatornákon sugárzott sorozatokban magasabb a dolgozó női szereplők aránya. Ami az alkotók nemét illeti, néhány esetben a várakozásokkal ellentétes eredmények születtek, például a női showrunnerek esetében a gazdaságilag inaktív szereplők háromnegyede nő volt, míg a férfi vezetés mellett készülő sorozatok esetében a két nem közötti arány kiegyensúlyozottabb. Továbbá a női alkotók esetében a férfi foglalkoztatott karakterek aránya magasabb, míg az aktív női karakterek csak akkor érték el ugyanezt a szintet, ha vegyes, férfiaktól és nőktől álló alkotócsapat írta a sorozatot.

A foglalkozási presztízs témakörét illetően az eredmények árnyaltabbak voltak, néhány érdekes eredménnyel. Például az alacsony presztízsű foglalkozásokat nagyobb valószínűséggel ábrázolják a telenovellákban és a vígjátéksorozatokban, míg a szappanoperák szereplői gyakran rendelkeznek nagyobb presztízsű munkakörökkel. Az is figyelemre méltó, hogy az alacsony presztízsű foglalkozások a legkevésbé valószínű, hogy OTT platformmal rendelkező prémium csatornán kerülnek bemutatásra. Mivel e csatornatípus eléréséhez jelentős összegű havi előfizetési díjra van szükség, előfordulhat, hogy a nézők/előfizetők kedvéért fényűzőbb tartalmakat sugároznak.

Végül a munkatevékenységek és a munkával kapcsolatos említések számát megvizsgálva a sorozattípusok mentén, és csak kevés szignifikáns eredmény volt található. Általánosságban elmondható, hogy az egyes sorozatok jellemzői közül egyik sincs hatással arra, hogy hány munkával kapcsolatos tevékenység vagy említés látható, hallható a televízió képernyőjén. A nemek tekintetében a férfi szereplőket gyakrabban ábrázolják munka közben a heti sorozatban, és a férfiak többet beszélnek a munkájukról, mint női társaik a kereskedelmi csatornákon bemutatott tartalmakban. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a férfi vagy női karakterek munkahelyi ábrázolásának gyakoriságában mutatkozó különbség nem függ az alkotók nemétől.

A bemutatott eredmények azt sugallják, hogy noha bizonyos esetben a különböző típusú sorozatok különböző módon ábrázolnak bizonyos jelenségeket, egyik sem ábrázolja pontosan a való világot. Az elemzésnek ez a része szándékosan szigorúan korlátozott és strukturált volt, mivel egy egész kutatási irányt lehetne ennek a témának szentelni a műfajokon és sorozattípusokon belüli és a műfajok közötti legfontosabb hasonlóságok és különbségek feltárása érdekében.

4 Összefoglalás és következtetések

Jelen tanulmány a munka világát elemezte a 2015 és 2019 között főműsoridőben bemutatott magyar televíziós sorozatokban, különös tekintettel a foglalkozásokra, tekintetbe véve a szereplők főbb szociáldemográfiai jellemzőit, a foglalkozási jellemzőket - köztük a presztízst - és a munkával kapcsolatos kontextuális elemeket, mint például a képernyőn megjelenő tényleges-, atipikus munkavégzést és túlórázást (vizuális elem), valamint a munkával kapcsolatos említéseket (verbális elem).

Sok tekintetben hasonlóságok mutatkoznak a korábbi tanulmányok megállapításaival többek között, de nem csak a nemek torz ábrázolásával kapcsolatban (DeFleur, 1964; Vande Berg, Streckfuss, 1992; Signorielli, 1993; Greenberg, Collette, 1997; Signorielli és Bacue, 1999; Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2011; Lauzen és Dozier, 2004; Emons és tsai., 2010; Esch, 2011; Jacobs és tsai., 2015), idősebb generációk (Signorielli és Bacue, 1999; Signorielli, 2004; Lauzen és Dozier, 2005; Smith és tsai., 2012), bizonyos foglalkozások (Signorielli, 1993, 2004; Greenberg és Collette, 1997; Elasmár és tsai., 1999; Glascock, 2001; Lauzen és Dozier, 2004; Esch, 2011). Ezek a hasonlóságok a televízió „olvasztótégely” hatásának megerősítéseként értelmezhetők. Az üzenetek és minták szisztematikus ismétlődése által, noha tartami szempontból a lehetőségek széles skálája (pl. különböző formátumok, műfajok, műsorszórási platformok stb.) ellenére a közönség még mindig viszonylag korlátozott üzenet-kínálatnak van kitéve. Az egyik lehetséges magyarázat, hogy ez a trend egy mindezidáig fel nem ismert, „tudatalatti” örökség vagy szokás, miszerint a korábbi sorozatok sikerére építve a következő sorozatok átveszik a bevett mintákat. Az elemzés eredményei ezzel hozzájárulnak a nemzetközi tudományos ismeretekhez azzal a megállapítással, hogy elfogult médiareprezentáció egyetemes jelenség, a világ különböző részein hasonló torzítások figyelhetőek meg. Olybá tűnik, hogy az ábrázolás legfőbb jellemzői a sikeres televíziós sorozatok "eredeti" receptjéhez igazodnak, amely egy a valóságnál fényűzőbb, férfidominanciával jellemezhető világ megteremtését jelenti a televízió képernyőjén. Kijelenthető, hogy ezek a jelenségek nemcsak a térbeli és földrajzi határokat, hanem a sorozatgyártás évtizedeit is átívelik, ezáltal konzerválva egyes csoportok és társadalmi réteket kiegyensúlyozatlan és elfogult ábrázolását. Ez a feltáró kutatás

hiánypótló ezen a területen, hiszen Magyarországon eddig nem készült ilyen elemzés, és azáltal, hogy rávilágít a magyar televíziós sorozatokban megjelenő ábrázolás főbb jellemzőire, kiemeli a torzításokat és aránytalanságokat, útmutatást adhat a sorozatgyártóknak az esetleges változtatásokhoz.

A jelenlegi tanulmány a hiánypótló jellegén túlmenően az alkalmazott innovatív módszertani megközelítések révén jelentősen hozzájárul a téma tudományos megértéséhez. Korábban nem voltak arra irányuló törekvések, hogy objektív mércét alkalmazzanak a foglalkozási presztízs elemzéséhez a fikciós sorozatok kontextusában. Kiemelendő, hogy ezen az objektív mérőszámok egy tényleges foglalkozási presztízskutatás eredményeiből származnak, azon lakosság körében, melyek célcsoportjai az elemzésbe bevont sorozatoknak. A kutatás eredményei megerősítették, hogy ha a televíziós tartalmak foglalkozási presztízs vizsgálata objektív mérőeszköz bevonásával történik, az eredmények árnyaltabb, realitáshoz némileg közelebbi képet festenek.

Az alkalmazott kutatási módszertan további jelentős újítása a felhasznált kontextuális változók típusa. A korábbi kutatásokhoz képest ez a tanulmány a tényleges munkavégzés és a munkával kapcsolatos említések elemzésével új szempontokat helyezett a középpontba. Ez a megközelítés lényegesen részletesebb képet adott a munka világának reprezentációjáról. Ha a kutatás célja annak felmérése, hogy a fikciós televíziós tartalmak hogyan befolyásolhatják a nézők munkával kapcsolatos elképzeléseit és attitűdjeit, akkor nem elegendő a szereplők foglalkozásainak gyakoriságát vizsgálni, hanem az is lényeges, hogy ezeket a foglalkozásokat milyen gyakran ábrázolják tényleges munkavégzés. Emellett a munkával kapcsolatos említések száma is tovább finomítja a képet, mivel ez erős indikátora annak, hogy jellemzően mely foglalkozások épülnek be jobban az egyén identitásába, egy-egy szakma mennyire van nagyobb kihatással a magánéletre és mely munkakörök biztosítják jobban a munka és a magánélet ideális egyensúlyát. Az eredmények egyértelműen kimutatták az eltéréseket a szereplők által általában gyakorolt foglalkozások és a képernyőn gyakran ábrázolt foglalkozások között, ami megerősíti a téma ilyen komplex megközelítésének fontosságát.

A kutatás utolsó része a korábbi külföldi kutatásokban felvázolt lehetséges irányokra terjed ki, amelyeket még nem vizsgáltak meg mélyrehatóan. E megközelítések alkalmazása és az eredmények rávilágítanak arra, hogy például a műsorszolgáltató csatorna/platform bevonása az elemzésbe értékes további betekintést nyújthat a fikciós sorozatokon belüli munka világának elemzésébe, jelentősen kiegészítve ezzel a korábbi kutatások eredményeit.

5 Hivatkozások

- A 15–74 éves népesség napi időfelhasználása, 2010. KSH: Statisztikai tükör. V. évfolyam 87. Szám. Available at: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/idomerleg10.pdf> [Accessed 03 12 2018]
- Atkin, D. 1991. *The evolution of television series addressing single women, 1966–1990*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 35, pp.517-523. Available at: <https://doi.org/10.1080/08838159109364144> [Accessed 14 03 2019]
- Bandura, A., 2001. *Social Cognitive Theory of Mass Communication*. Media Psychol. 3, pp.265–299. Available at: https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0303_03 [Accessed 01 03 2018]
- Behm-Morawitz, E., Miller, B.M., Lewallen, J., 2018. *A Model for Quantitatively Analyzing Representations of Social Class in Screen Media*. Commun. Res. Rep. 35, pp.210–221. Available at: <https://doi.org/10.1080/08824096.2018.1428544> [Accessed 01 03 2019]
- Bernáth G., Messing V., 2001. *Roma szereplő a „Barátok közt”-ben: Az első fecske. Beszámoló a sorozat kapcsán készült fókuszcsoporthoz vizsgálatról*. Médiakutató 2001 tavasz. Available at: https://www.mediakutato.hu/cikk/2001_01_tavasz/01_roma_szereplo_a_baratok_koztben/?q=telev%C3%ADzi%C3%B3#telev%C3%ADzi%C3%B3 [Accessed 03 06 2020]
- Bondebjerg, I., 2012. *From Dynasty to The Wire. American TV Series and the Sociology of Creative Media Industries*. Available at: https://www.academia.edu/2390952/From_Dynasty_to_The_Wire._American_TV_Series_and_the_Sociology_of_Creative_Media_Industries?auto=download [Accessed 16 05 2019]
- Cohen, J., 2001. *Defining Identification: A Theoretical Look at the Identification of Audiences With Media Characters*. Mass Commun. Soc. 4, pp.245–264. Available at: https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0403_01 [Accessed 26 02 2019]
- Cohen, J., Weimann, G., 2000. *Cultivation revisited: Some genres have some effects on some viewers*. Communication Reports, 13:2, pp.99-114. Available at: <https://doi.org/10.1080/08934210009367728> [Accessed 16 04 2019]
- Csányi G., Giczi J., 2016. *Mikrocenzus 2016, 13. A foglalkozások presztízse*. KSH, 2018. Available at: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_13.pdf [Accessed 14 12 2018]
- DeFleur, M. L., 1964. *Occupational Roles as Portrayed on Television*. The Public Opinion Quarterly, Vol. 28, No. 1 (Spring, 1964), pp.57-74 Available at: <https://www.jstor.org/stable/pdf/2747328.pdf> [Accessed 11 12 2018]
- Elasmar, M., Hasegawa, K., Brain, M., 1999. *The portrayal of women in U.S. prime time television*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 43:1, pp.20-34. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/08838159909364472> [Accessed 02 05 2019]
- Emons, P., Wester F., Scheepers, P., 2010. *“He Works Outside the Home; She Drinks Coffee and Does the Dishes” Gender Roles in Fiction Programs on Dutch Television*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 54:1, pp.40-53.

Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/08838150903550386> [Accessed 04 05 2019]

Esch, M., 2011. *STEM and equal opportunities in German TV—Select results of an evaluation of German TV programs*. In Esch, N., Falkenroth, C. ed. 2001. *STEM and equal opportunities in TV drama formats*. Berlin, Bonn: BMBF, pp6-15. Available at: http://www.mintiff.de/content/0/58/59/3939/138_Publication_MINTIFF_Conference-2010-english.pdf [Accessed 04 05 2019]

Gehrau, V., Brüggemann, T., Handrup, J., 2016. *Media and Occupational Aspirations: The Effect of Television on Career Aspirations of Adolescents*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60:3, pp.465-483
Available at: <https://doi.org/10.1080/08838151.2016.1203319> [Accessed 11 12 2018]

Gerbner, G., 2000. *A média rejtett üzenete*. Budapest: Osiris Kiadó.

Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., Signorielli, N., 1986. *Living with television: The dynamics of the cultivation process*. In Bryant, J., Zillman, D. ed. 1986. *Perspectives on media effects*. Hillsdale, N.J. Erlbaum, 1986. pp.17-40. Available at: http://commres.net/wiki/media/livingwithtelevision_thedynamicsofthecultivationprocess.pdf [Accessed 11 04 2019]

Glascok, J., 2001. *Gender Roles on Prime-Time Network Television: Demographics and Behaviors*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45:4, pp.656-669. Available at: http://dx.doi.org/10.1207/s15506878jobem4504_7 [Accessed 04 05 2019]

Green, M. C., Brock, T. C. 2000. *The Role of Transportation in the Persuasiveness of Public Narrative*. *Journal of Personality and Social Psychology* 79(5). December 2000. pp.701-21 Available at: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.5.701> [Accessed 11 11 2019]

Green, M. C., Garst, J., & Brock, T. C., 2004. *The power of fiction: Determinants and boundaries*. In L. J. Shrum ed. *The psychology of entertainment media: Blurring the lines between entertainment and persuasion*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. pp.161–176.
Available at: <https://www.documentingreality.com/forum/attachments/f227/38852d1237148617-psychology-entertainment-media-psychology-entertainment-media-blurring-lines-between-entertainment-persuasion.pdf#page=179> [Accessed 12 10 2019]

Greenberg, B. S., 1982. *Television and role socialization: An overview*. In D. Pearl, L. Bouthilet, J. Lazar ed. *Television and behavior; Ten years of scientific progress and implications for the eighties, Volume 2: Technical Reviews*. pp.179-190.
Available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED228979.pdf#page=188> [Accessed 28 12 2018]

Greenberg, B.S., Collette, L., 1997. *The changing faces on TV: A demographic analysis of network television's new seasons, 1966–1992*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 41:1, pp.1-13.
Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/08838159709364386> [Accessed 04 05 2019]

Hermann, V., 2010. „*The son of a bitch is the best doctor we have.*” *A politikai korrektség kiforgatott diskurzusa a Doktor House című sorozatban a zsenikultusz, a detektívregény és a populáris kultúra metszéspontjában*. Médiakutató 2010 tavasz. Available at: https://www.mediakutato.hu/cikk/2010_01_tavasz/01_pc_doctor_house/?q=telev%C3%ADzi%C3%B3#telev%C3%ADzi%C3%B3 [Accessed 21 03 2019]

Hoffner, C. A. Ph.D., Levine, K. J. Ph.D., Toohey, R. A. Ph.D., 2008. *Socialization to Work in Late Adolescence: The Role of Television and Family*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 52:2, pp.282-302

Available at: <https://doi.org/10.1080/08838150801992086> [Accessed 11 12 2018]

Időmérleg 2009/2010. Összefoglaló adattár. 2012. Budapest: KSH.

Available at: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/idomerleg/idomerleg0910.pdf> [Accessed 03 12 2018]

Jacobs, L., Claes, E., Hooghe, M., 2015. *The Occupational Roles of Women and Ethnic Minorities on Primetime Television in Belgium: An Analysis of Occupational Status Measurements*. Mass Commun. Soc. 18, pp.498–521. Available at: <https://doi.org/10.1080/15205436.2014.1001908> [Accessed 28 03 2019]

Huszár, Á. ed., 2015. *2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS. 15. A társadalom rétegződése*. KSH, 2015.

Available at: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_15_2011.pdf [Accessed 18 03 2020]

Krippendorff, K., 1995. *A tartalomelemzés módszertanának alapjai*. Budapest: Balassi Kiadó.

Krippendorff, K., 2004. *Reliability in Content Analysis. Some Common Misconceptions and Recommendations*. Human Communication Research, Vol. 30 No. 3. pp411-433.

Available at: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.2004.tb00738.x> [Accessed 17 05 2019]

Krippendorff, K., 2011. *Computing Krippendorff's Alpha-Reliability*.

Available at: https://repository.upenn.edu/asc_papers/43 [Accessed 02 05 2022]

Lauzen, M. M., Dozier, D. M., 2004. *Evening the Score in Prime Time: The Relationship Between Behind-the-Scenes Women and On-Screen Portrayals in the 2002-2003 Season*. Journal of Broadcasting & Electronic Media 48(3), 2004, pp484-500 Available at: https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4803_8 [Accessed 02 05 2019]

Lauzen, M. M., Dozier, D. M., 2005. *Recognition and Respect Revisited: Portrayals of Age and Gender in Prime-Time Television*. Mass Communication & Society, 2005, 8(3), pp241–256 Available at: https://doi.org/10.1207/s15327825mcs0803_4 [Accessed 02 05 2019]

Lauzen, M. M., Dozier, D. M., Horan, N., 2008. *Constructing Gender Stereotypes Through Social Roles in Prime-Time Television*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 52:2, pp200-214 Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/08838150801991971> [Accessed 03 05 2019]

McQuail, D., 2010. *McQuail's Mass Communication Theory*. London: SAGE Publications Ltd.

Morgan, M., Shanahan, J., 2010. *The State of Cultivation*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, Vol. 54. No. 2. pp.337-355. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/08838151003735018> [Accessed 01 04 2019]

Morgan, M., Shanahan, J., Signorielli, N., 2009. *Growing up with television. Cultivation Processes*. In: Bryant, J., Oliver, M.B., ed. 2009. *Media Effects, Advances in Theory and Research*. 2009. Routledge. New York.

Morgan, M., Shanahan, J., Signorielli N., 2015. *Yesterday's New Cultivation, Tomorrow*. Mass Communication and Society, 18:5, pp.674-699. Available at: <https://doi.org/10.1080/15205436.2015.1072725> [Accessed 16 04 2019]

Neuendorf, K.A., 2017. *The Content Analysis Guidebook*. London: SAGE Publications Inc. Available at: <https://dx.doi.org/10.4135/9781071802878> [Accessed 03 05 2019]

Nielsen TV Market Snapshot 2018 Q3. Available at: http://www.nielsentam.tv/Uploads/Hungary/res_Nielsen_TV_market_snapshot_2018Q3_eng.pdf [Accessed 06 12 2018]

Nielsen TV Market Snapshot 2019 Q1. Available at: https://www.nielsentam.tv/Uploads/Hungary/res_Nielsen_TV_market_snapshot_2019Q1_eng.pdf [Accessed 06 03 2020]

NMHH, 2016. *A nők megjelenése a médiában. A női szerepek megjelentetésének módjai a Magyar rádiók és televíziók programjaiban*. Available at: http://nmhh.hu/dokumentum/173611/nok_mediakepe_nmhh_kutatas.pdf [Accessed 16 05 2019]

Phelan, S., Kinsella, E.A., 2009. *Occupational identity: Engaging socio-cultural perspectives*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/233099013_Occupational_identity_Engaging_socio-cultural_perspectives [Accessed 03 15 2019]

Potter, W.J. 2014. *A Critical Analysis of Cultivation Theory*. Journal of Communication 64 (2014). p1015–1036. Available at: <https://doi.org/10.1111/jcom.12128> [Accessed 5 11 2019]

Signorielli, N., 1993. *Television and adolescents' perceptions about work*. Youth & Society, 24(3), pp.314-341. Available at: <http://dx.doi.org/10.1177/0044118X93024003004> [Accessed 05 03 2019]

Signorielli, N., 2004. *Aging on Television: Messages Relating to Gender, Race, and Occupation in Prime Time*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 48:2, pp.279-301. Available at: https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4802_7 [Accessed 11 12 2018]

Signorielli, N., 2009. *Race and Sex in Prime Time: A Look at Occupations and Occupational Prestige*. Mass Commun. Soc. 12, pp.332–352. Available at: <https://doi.org/10.1080/15205430802478693> [Accessed 01 03 2019]

Signorielli, N. 2017. *Sex and Race in Prime Time: Five Decades of Research*. In Lind, R., ed. 2017. *Race and Gender in Electronic Media: Challenges and Opportunities*. Routledge. New York. pp.21-37. Available at: <https://www.taylorfrancis.com/books/e/9781315636801> [Accessed 07 05 2019]

Signorielli, N., Bacue, A., 1999. *Recognition and Respect: A Content Analysis of Prime-Time Television Characters Across Three Decades*. Sex Roles. Vol. 40, No. 7-8, pp. 527-544. Available at: <http://dx.doi.org/10.1023/A:1018883912900> [Accessed 12 02 2019]

Signorielli, N., Kahlenberg, S., 2001. *Television's World of Work in the Nineties*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 45:1, pp.4-22. Available at: https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4501_2 [Accessed 14 12 2018]

Smith, S.L., Choueiti, M., Prescott, A., Pieper, K., 2012. *Gender roles & occupations: A look at character attributes and job-related aspirations in film and television*. Los Angeles, CA: Geena Davis Institute on Gender in the Media. Available at: <https://seejane.org/wp-content/uploads/full-study-gender-roles-and-occupations-v2.pdf> [Accessed 2019 11 06]

Unruh, A., 2005. *Reflections on: "So... What Do You Do?" Occupation and the Construction of Identity*. Canadian Journal of Occupational Therapy 71(5), pp.290-5.
Available at: <http://dx.doi.org/10.1177/000841740407100508> [Accessed 11 02 2019]

Vande Berg L.R., Streckfuss, D., 1992. *Prime-time television's portrayal of women and the world of work: A demographic profile*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 36:2, pp.195-208.
Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/08838159209364167> [Accessed 12 03 2019]

Watson, T. J., 2008. *Sociology, Work and Industry*. 5th Edition. London: Routledge. Available at: <https://doi.org/10.4324/9780203928479> [Accessed 18 05 2019]

Wright, J. C., Huston, A.C., Truglio, R., Fitch, M., Smith, E., Piemyat, S., 1995. *Occupational Portrayals on Television: Children's Role Schemata, Career Aspirations, and Perceptions of Reality*. In: Child Development, Vol. 66, No. 6 (Dec., 1995), pp.1706-1718 Available at: <https://www.jstor.org/stable/1131905> [Accessed 11 12 2018]

<https://www.statista.com/statistics/444870/scripted-primetime-tv-series-number-usa/>
[Accessed 07 09 2021]

KALPHA macro: Available at: <https://www.afhayes.com/spss-sas-and-r-macros-and-code.html>
[Accessed 21 09 2021]

KSH Mikrocenzus 2016. Available at: <https://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/> [Accessed 10 11 2018]

KSH Census 2011. Available at: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/reszletes_tablak [Accessed 10 11 2018]

KSH Summary tables (STADAT). Available at: <https://www.ksh.hu/stadat> [Accessed 19 05 2021]

6 A témához köthető publikációk

Az Intersections. East European Journal of Society and Politics által közzétételre elfogadott kézirat:
Nyéki, A., 2024. The World of Work in the Hungarian Television. The Portrayal of Occupations in Hungarian Fiction Series

(A cikk az elemzés első részének főbb megállapításairól szól: karakterek és foglalkozási jellemzők, szerkesztett formában - egyes részek kihúzásra kerültek, míg bizonyos részek ki lettek egészítve a jobb megértés érdekében)